

der duisternis, heimelijke dingen, die de Schrift kwalificeert als te schandelijk om te zeggen (Ef. 5:12), tooneelen van brasserie en dronkenschap, slaapkamers en ontuchtigheden (Rom. 13:13), werden niet slechts aangeduid, maar met man en paard genoemd en uit de werkelijkheid gekopieerd. Het leven van boemelaars en decadenten, Corries uit de Pijp en mannen uit het slop, werd in kleine bijzonderheden en groote lijnen van afwijking met verheerlijkende „eerieelheid“ beschreven. Wat de kunst met haar staf aanraakte moest voor het publiek „geheiligd“ heeten. Wat artistiek mooi was afgebeeld, moest de maatschappij aanvaarden, afgedacht van de overgeleverde zeden, als wezenlijk goed. Van een rottend cadaver, waarop de gieren gulzig, maakt de schilder immers ook een „heerlijk“ doek. Als de Kunst spreekt, moet de bekrompen burgerman met zijn catechismus-wijsheid zwijgen. Waar de Kunst heerscht, heeft het „christendom“ zijn beschimmelden schepter neer te leggen. Een koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is, kan niet bestaan.

Zoo maakte de „wereld“, niet ondanks, maar door het beginsel van de souvereiniteit der kunst, propaganda onder de traditioneel levende „christenen“, en ze kon tevreden zijn over haar successen.

Gelijk we reeds zeiden, is er geen kunst geschied tot popularisatie van de letterkunde, omdat zij onmiddellijk toegang heeft tot de volksziel, omdat ze naar producten, als geen andere kunst, genietbaar en begeerlijk maakt voor hen, die overigens van kunst geen brood hebben gegeten, en vooral omdat nergens zooals hier in de kunst zich elementen mengen, die den valschen hartstocht prikkelen, zoodat de kunst-literatuur om geheel andere oogmerken wordt gelezen. Op zichzelf kan de kunst het niet helpen, als het lezend proletariaat haar door perverse drijven prostituteert. Er zijn misschien wel menschen, die den bijbel doorauffelen om onreine instinkten te bevredigen. Maar, gelijk gezegd, de nieuwe literatuur heeft zelf, tegen het eigen hooge kunstideaal zondigend, ook instinktuitingen, die met het sublieme kunstgevoel niets te maken hadden, in zich opgenomen en daardoor haar eigen waar vervalscht. En ook waar dit niet geschiedde en naar het beleven van het ideaal zuiver werd gestreefd, kwam toch het conflict met de christelijke traditie, insover met het stellen van het ideaal niet met de souvereine majesteit van de christelijke moraal was gerekend.

Het verzet tegen de moderne letterkunde was dus tot op zekere hoogte volkomen wettig. Ook was begrijpelijk, dat dit verzet aanvankelijk een bloot negatief karakter droeg. Bang voor bemesting zocht men zich tegenover de nieuwe literatuur te isoleeren. Men sloot de grenzen van het christelijk koninkrijk, op de manier als een aardsche staat, uit vrees voor volksbederf en revolutie, de bolsjewistische propaganda-literatuur zoekt af te weren.

Maar nergens is de isolatie moeilijker dan op het gebied der letterkunde.

Hoe zal controle, vooral ten opzichte van de jeugd, hier deugdelijk en afdoende worden uitgevoerd. De censuur der christelijke opinie en het opvoedkundig toezicht kan over het algemeen de jeugd nog buiten balzaal en komedie houden. Maar het opgroeiend geslacht te vrijwaren voor den invloed van de als een stortvloed het land overstroomende goeteproducten der moderne letterkunde, is een probleem, waartegenover menig opvoeder met al zijn wijsheid machteloos staat.

Als gij niet tot de literatuur komt, komt zij tot u. Haar bronnen springen onverpoosd en haar wateren stroomden altijd verder.

Zeker, ge kunt een strenge keur uitoefenen op de leesportefeuille, waarop gij u hebt geabonneerd, en de boeken doorstudeeren, vóór ge ze uw kinderen in handen geeft, en achter die beschutting van uw voorzichtige controle lijkt het voorwerp van uw opvoeding zedelijk veilig, maar, goede, christelijke lezer, kijk nu de werkelijkheid eens aan met een nuchteren blik.

Vooreerst, meent ge heusch, dat het gros van onze „opvoeders“ bevoegde keurmeesters zijn op het gebied van de kunst? Is een boek goed, wanneer er geen enkele vloek of schunnigheid in staat? Is een Sonnet van Roland Holst of een vroomaandoend sprookje van Van Eeden geschikte kost voor een in het kerkelijk kader groeiende kindersiel? Het staat te bezien, of deze vruchten van de edelste sentimenten, in een zeker stadium van de ontwikkeling der jeugd, niet even gevaarlijk zijn als het grove realisme, waarvoor een gevoelig kinderhart misschien wegstreift, als een pas ontloken bloem voor den nachtwind.

Hadden wij, protestantische christenen, een soort index, gelijk Rome, dat voor zijn leken zelfs Pallieter van Timmermans verbiedt, dan zouden de opvoeders nog naar een uitwendig schutsmiddel kunnen wijzen, maar de christelijke vrijheid maakt bij ons elken vader tot een koning, soverain in eigen kring. En wie beschermt de slachtoffers van zijn paedagogische onkunde tegen den invloed van een voor de kindersiel gevaarlijke kunst?

Maar er is meer, waarvoor ge uw oogen openen moet, iets waartegen de scherpste controle dikwijls machteloos staat.

De schilder stelt zijn kunstwerk uit in de zalen

van een museum, — voor dat gebouw kunt gij de wacht betrekken, als gij wilt, — in de schouwburg stroomden de muzen der muziek en beeldingskunst haar schatten uit, — gij kunt, als ge gevaar ducht, zeggen: ik verbied het en gij kunt weten, of ge wordt gehoorzaamd, — maar de moderne kunst, die uit de wereld der „letteren“ tot u komt, sluit ge niet met een soort politie-maatregel absoluut buiten uw veste. Het grondwater zijpelt soms door de sterkste dijken. Daar zijn verborgen kanalen, die de naar geheimzinnigheid dorstende jeugd-ziel in staat stellen te drinken uit deze wateren, en de gestolen wateren zijn zoet.

Een ervaren paedagoog, hoofd van een schitterende christelijke M. U. L. O.-school, heeft mij daarvan eens verbijsterende staaltjes verteld, en laten zien wat hij in een klas van kinderen-met-de-kortebroek had geconfiskeerd.

En misschien zijn er onder mijn lezers opvoeders, die weleens kleine smokkelaars met verboden waar hebben „gesnapt.“

Hoewel erkend moet, dat niet altijd de hunker naar het verbodene, maar ook werkelijke onkunde oorzaak is, dat ongeoorloofde literatuur in handen komt van „de gedoopte jeugd.“

Daar het hier alleen om de waarheid gaat, zou het van belang zijn, wanneer deskundige opvoeders mij met inlichtingen en gegevens op dit gebied wilden dienen. Het doel van mijn artikelen-reeks zou er beter door worden bereikt.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Dutch Reformed Church in Noord-Amerika.

Wij zullen het niet verbergen voor huus kinderen, voor het navolgende geslacht, vertellende de loffelijkheden des Heeren, en Zijne sterkheid, en Zijne wonderen, die Hij gedaan heeft.

Psalms 27:4.

Spottend is wel eens gezegd, dat een Engelschman alles kan, behalve van een man een vrouw maken. Uit de historie is echter gebleken dat er nog meer is wat hij niet vermag. Hij vermag ook niet de historie te niete te doen. Zijn geschiedschrijvers mogen de geschiedenis der wereld met een engelsch oog bezien en met zoo'n pen beschrijven; alle groote daden op het credit van engelsche helden boeken; alle vooruitgang en ontwikkeling aan engelsche invloeden toeschrijven; doch de geschiedenis vloeit niet in haar bedding terug om op het gezag der Engelschen door die bedding haar stroom te nemen, welke zij voor haar „tot roem van hun gezag“ hebben gegraven. Daar is nog meer wat zij niet hebben vernocht en dat is door den naam van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk te veranderen haar te maken tot een kerk van engelsch faison.

De Nederduitsch Gereformeerde Kerk heeft na haar vestiging in Nieuw Nederland moeilijke tijden doorgemaakt, vooral toen Engeland zijn hand lei op deze kolonie van Nederland, die zulk een machtige toekomst beloofde. Nieuw-Engeland met zijn hoofdstad New-York, werd een toevluchtsoord voor de talrijke uitgeweken Engelschen. Die Engelschen wenschten een prediking in hun taal. Het Nederlandsch moest worden verdrongen; het Nederlandsch stempel moest worden uitgewischt. De overheerscher wenschte zijn zeden en gewoonten te doen triumfeeren. In die tijden nam de kerk nog een geweldige plaats in te midden van het volksleven. Daarom moest het presbyteriale kerkrecht verwisseld worden met het episcopale; het gereformeerde kerkrecht poogde men van zijn geldigheid te berooven. Gelukkig dat de edele Willem III, de koningstadhouder, een einde maakte aan de plagerijen van engelsche zijde bedacht, door de Gereformeerde kerk in een charter haar aloude rechten te waarborgen. Was daardoor al veel gewonnen, de moeilijkheden hoopten zich op. Het oude vaderland lag zoo verre verwijderd. Door de Classis Amsterdam werden wel met zeer loffelijke ijver en toewijding allerlei aangelegenheden behandeld, zelfs tuchtzaken, doch dit kon niet aldus blijven bij de gestadige uitbreiding, die de kerk onderging. Het werd steeds moeilijker om vanuit het vaderland predikanten te ontvangen die ook het Engelsch sprekend deel der gemeente konden dienen. De Hollanders zelf droegen ook groote schuld in dit opzicht. De toevloed van emigranten uit Nederland nam sterk af, die van Engelsch sprekende dissenteren (niet-leden van de Engelse staatskerk) wies met kracht. Deze dissenteren, meest Puriteinen uit Engeland en Schotland, hadden zich er wel in willen en kunnen schikken om kerkelijk saam te leven met de Hollanders, als zij de prediking maar hadden kunnen verstaan. In dezen waren de Gereformeerden niet inschikkelijk genoeg. Zoo stonden zij de eenheid en den krachten bloei der kerk zelve tegen. Daarbij kwam nog dat sommige leden der kerk ook den dienst in het Engelsch verlangden, gelijk de kinderen van de emigranten uit de vorige eeuw dit thans ook eischen. Een hardnekkig en bekrompen tegenstand der ouders, een plagen met de Nederlandsche taal, kan als gevolg hebben dat zulke kinderen een afkeer krijgen van de kerk, van de zeden en gewoonten der ouders. Dat de Gereformeerde kerk in Amerika nog altijd een buitenkerk was van de Classis Amsterdam, was ook niet bevorderlijk aan

haar groei. In den loop der achttiende eeuw kwam er echter een organisatie der Gereformeerde kerken aldaar tot stand onder den naam van Coetus. Deze Coetus had echter in den eersten tijd nog geen eigene zeggingschap, en handelde nog steeds in naam van de Classis in het moederland. Gevolg van het een en ander was dat de kerken door twist en partijschappen werden verdeeld en verscheurd en dat vele der leden haar verlieten en zich voegden bij de Presbyteriaansche kerk. De man, wiens naam niet mag worden vergeten en die tot rijken zegen is geworden voor de Dutch Reformed, was Livingstone, Amerikaan van origine, doch die zijn theologische opleiding genoot aan de Universiteit van Utrecht. Tegen het einde van genoemde eeuw telde de Dutch Reformed reeds negentig gemeenten. Livingstone, gesteund door de Classis Amsterdam, gelukte het den band der eenheid weer te doen trekken, en reeds in het jaar, volgende op de verklaring van de onafhankelijkheid, in 1784, kon Dr. Livingstone optreden als professor in de godgeleerdheid te New-York tot opleiding van aanstaande Dienaren des Woords. Reeds in 1810 werd in New-Brunswick een seminarie opgericht en Livingstone bekleedde aldaar het dubbel ambt van president van Queens College te New-Brunswick en professor in de Theologie. Het Seminarie opende met vijf studenten. De inzinking van het Gereformeerde kerkelijk leven, zich in het moederland openbarende, ging ook niet voorbij aan de Gereformeerde kerken in Amerika, de tucht verslapte, degenen die de waarheid wilden handhaven werden kwalijk bejegend, quietistische en sociaalsche denkbeelden en leeringen vervoerden er velen, zoodat het reeds in 1822 in de Amerikaansche Gereformeerde kerken tot een afscheiding kwam onder den naam van „ware Gereformeerde Hollandsche kerk.“ Deed deze Afscheiding in de eerste jaren een krachtige herleving van het Gereformeerde kerkelijk leven verwachten, door labadistische neigingen en een eenzijdig accentueeren van enkele hoofdstukken der leer liep deze beweging op teleurstelling uit.

Wij zullen later nog eenige gemeenten in de oostelijke Staten ontmoeten, die zich in de tweede helft der vorige eeuw verenigden met de Christelijk Gereformeerde Kerk, nadat deze zich had afgezonderd van The Dutch Reformed.

Groote vlucht nam de kerk niet, nadat zij geheel vrij was van de bemoeiingen der Classis Amsterdam. Zij werd niet meer gevoeld door nieuwen toevloed uit ons land, en velen verlieten haar om zich aan te sluiten bij de Presbyteriaansche kerk, die meer beantwoordde aan de aspiraties van het jonge Amerika, om niet te spreken van de Baptisten en Methodisten, die nog meer dan de Presbyterianen pasten bij den volksgeest.

In het moederland vergat men dra de Gereformeerde Kerk van Amerika, evenzeer als hier niet gedacht werd om den band vast te houden met het stamverwante Zuid-Afrika. Het liberalisme dat naar Frankrijk keek en het modernisme dat leefde van Duitsland, voelde al heel weinig voor de stamverwante nakomelingen der vaders, vreezende dat deze nog met de nachtschuit voeren en lichtschuw waren.

Ginds echter bleef men nog immer zich herinneren, hoeveel invloeden ook mochten werken in tegenovergestelde richting, dat hun origine lag in Nederland. Zij vergaten Nederland niet, noch het Gereformeerde volksdeel; dat zouden zij op schitterende wijze toonen, toen de eerste „Pilgrimfathers“, de door het liberalisme gebannen, de uitgedrevenen door het indifferentisme, een land zochten waar zij vrij konden zijn. Toen bleek dat de Heere zijn duizendtallen nog had bewaard aan de overzijde van den grooten Oceaan, die nog niet hun knie hadden gebogen voor den tijdgeest. En terwijl hier het liberalisme in de kerk hoogtij vierde, en de mannen van Reveil en Afscheiding werden gehoord en gehaat, waren daar broeders, die, hoorende dat hier met Gods volk kwalijk gehandeld werd, zo daar een hartelijke ontvangst bereidden.

G. KEIZER.

BOEKBESPREKING.

„Wij keiters Ja, „om de eere Gods!“
door H. Bakels.
Haarlem, J. W. Boissevain en Co., 1920.

Dr. Bakels verzocht mij dit boek te recenseren. Ik voldoe er thans aan. Maar met tegenzin. Ja, met smart. En toch geloof ik, dat het gerecenseerd moet worden. Want in doodswijzen zie ik geen heil.

Bij het aanstrepen van verschillende passages in dit boek, zei ik hardop tot mijzelf: Nietzsche overtroffen! Nietzsche en Bakels zijn in velelei opzicht antipoden. Beiden zijn vlijmend in hun spot, maar Nietzsche kan onder alles zijn dichterlijken, wijsgeerigen aanleg niet verloochenen. Bakels blijft de excentrieke prozaiet, die zich gaarne van markt- en straattaal bedient en in het populariseren van de een of andere gedachte in ons land, althans onder de theologen, zijn evenknie niet vindt.

Maar hierin zijn beiden één, dat zij hun gal uitpuwen tegen Christus. Zij doen dit ieder weer op eigen manier. Nietzsche kan het liefdevolle in Christus, gelijk het Nieuwe Testament hem teekent, niet verdragen. Bakels briacht tegen de strengheid, de gerechtigheid, den toorn van Christus. Hij blijft daarin de oude moderne dominee. Maar hij heeft op zijne collega's tegen, dat zij oneerlijk zijn. „Het is — zoo beschuldigt hij op blz. 87 — van alle Christelijke predikers, onderwijzers, propagandisten (ik zelf heb er mij nota bene ook 20 jaar lang tamelijk schuldig aan gemaakt) duivels een oneerlijk, dat wij altijd, hoogst oneerlijk en onpartijdig, het

moete uit den bijbel aan ons publiek vertellen." Zij doen alsof er alleen een „lieven" Jezus in het Nieuwe Testament bestaat. Dan zijn volgens hem de „doleerenden" eerlijker. „Ik zeg u: die doleerende diaken, die dominee, die pastoor, die hebben gelijk. En hunne christelijke formulieren hebben gelijk, en hunne christelijke dogma's hebben gelijk." Inderdaad wijst Bakels hier een van de wonderplekken der moderne theologie aan. De eer van konsekwent te zijn, mag hem niet worden onthouden.

Maar dit kan mij met zijn boek onmogelijk verzoenen. Dit boek krenkt mij in het heiligste, in het teederste, dat ik heb.

Gelijk hij zich over den bijbel uitlaat, griefft mij tot in mijn ziel. Hij noemt de Schrift een slecht boek. „De grondidee van het Nieuwe Testament is slecht. Want die leer is (zoals we reeds zagen): dat God de niet-Christenen in de verdoemenis laat" (bl. 31). Hij wijdt breed uit over „het pervers in het Nieuwe Testament" (bl. 37). Meedoogenloos is zijn oordeel over de Schrift. Hoort maar. „De bijbel zit stikvol onwaarheden. Zóó vol, zóó vol, dat men hem u als leek eigenlijk niet in handen kan geven. U, argelooze stakker, moogt niet zoo bedrogen worden. Dat kan ik niet dulden. Er sleekt immers in den bijbel nog veel meer onwaarheid dan u, argelooze boy vermoedt... Om maar één dingetje te noemen. Byna alle boeken zijn er misleidend. N.l. pseudopigraphisch. D.w.z. niet geschreven door de auteurs op wier namen ze staan, maar veel later geschreven" (bl. 120). Hij zou dan ook niets liever zien, dan dat de bijbel openlijk door de kerk verbrand werd. „Ik zie een grootach tafereel: den krater van den Vesuvius als een reusachtig amphitheater. De omringende binnenbellingen zijn bezet met honderdduizenden van toeschouwers. En de gekozen Vertegenwoordiger der geloovigen staat in het midden bij den put des kraters en werpt een reusachtigen flietsteen in den put des kraters. Terwijl de honderdduizenden in doodelijk zwijgen voor zichzelf en in zichzelf alle bijbeloof afzweren. Dat zal nog eens een echte autodafé zijn. Want „autodafé" = acte de foi = geloofsdaad." (bl. 129).

Maar het gruwelijkst is wel de hoon, waarmee hij Christus overlaadt. Zeker, hij waarschuwt wel, dat hij hiermede niet den historischen Jezus bedoelt, doch den Christus van het Nieuwe Testament. Maar voor mij is dit geen tegenstelling. Voor mij zijn de historische Jezus en die van het Nieuwe Testament één. Trouwens, wie de historische Jezus geweest is, Bakels bekent het niet te weten. Maar voor mij is de Christus van het Nieuwe Testament mijn Jezus.

Het is mijn Jezus, die hier wordt aangerand.

En daarom mag, daarom wil ik niet zwijgen.

Gij kunt niet gelooven, met welk een bitterheid Bakels zich over dien Christus uitlaat. Hij heeft den scheldwoorden-schat van ons volk geplunderd om er Christus mee te steunen. „Een kat, die op zijn prooi loert" (bl. 23), „grootte kwaadaardige menschedruivenstaktrapper" (bl. 24), „bögeloof, vige tovenaars en goochelaar" (bl. 59), „gepolitoeerde lieverd" (bl. 60), „bloedgeneraal" (bl. 63), „grootmoordenaar" (bl. 99), zieldaar nog slechts enkele schimpnamen, die Bakels onzen Heiland naar het hoofd wil slingeren.

Ja, hij steekt zijn haat tegen Christus niet onder stoelen of banken. Hij brult die uit gelijk eens Voltaire deed.

Ik lees op bl. 26:

... die eindigt met de luidjes tot bloedmoes te trappen.

Die Christus.... weg er mee.

Damnatus sit.

Damnatus."

Op bl. 59:

„O er waren meer staaltjes van te vertellen, van het

slechte en van het satanische van dezen braaf lijkenden

„Christus", die zooveel te afschuwelijker is omdat hij zoo

braaf lijkt. O ik haat dien gepomadeerden lief en „zacht"

lijkenden „Christus", die zoo „zachtmoedig en nederig van

hart" lijkt. Dien gepoetsten Christus consolator, waar de

lui op allerlei plantjes zoo deemoedig de armen naar uit-

strekken.

Ik haat hem."

En op bl. 99:

„Christus" is ten slotte (= aan het Slot): de groote

moordenaar.

Welaan, sinds dit tot me doordrong, kan ik van hem niet

meer hooren praten zelfs.

Ik heb een afschuw van hem."

Meer schrijf ik niet af.

'Is al te erg.

En dan zegt hij nog aan het eind van zijn boek (bl. 180):

„Van het oorspronkelijke boek „Wij — Ketter", zoals

ik het geschreven heb, liet ik bij het gereedmaken der copy

voor de drukpers, de eerste hoofdstukken maar weg. Van

de aldus verslapte copy schrapte mijn vrouw weer eenige

hoofdstukken.

Wat u hier derhalve werd aangeboden is tot tweemaal

toe verslapte grog, en heel mak."

Ga behoef niet te vragen, wat voor godasterlijks er

nog in hem broedt en nog niet tot niting kwam.

Het is niet om in te denken.

Spreekt niet fel en bitter de geest van den Antichrist

uit zijn mond?

Maar wat nu het verwonderlijke is.

Dat Bakels hoven ieder hoofdstuk schrijft: in naam van God.

Dat hij op den titel het al uitroept: Ja, „om de eere Gods".

Dat hij verzekert: „Het doel van mijn boek is: de eer

van God en de eer van den martelaar Jezus te herstellen

en te handhaven" (bl. 27).

Dat hij, excentriek mensch als hij is, op de laatste blad-

zijde van zijn boek dit gehed onderstaven plaatst:

„Uit Uw naam heb ik gesproken.

En U roep ik aan, o God."

Of ik geloof, dat hij dit meent?

Ja, dat geloof ik.

Bakels wil geen Godloochenaar zijn. Hij houdt vast aan

de trits: God, deugd en onsterfelijkheid. Maar hij verwerpt

den Christus als Gods Zoon.

Alzoo meent hij Gode een dienst te doen.

Daardoor herinnert hij aan een man uit het door hem

zoo gehate Nieuwe Testament.

Die blaasde dreiging en moord, (Hand. 9:1).

Die was lasteraar, evenals Bakels (1 Tim. 1:13).

Die meende ook voor de eer van God op te komen

PERS-SCHOUW.

De Poststaking.

Maak eens een vuist als je geen hand hebt! Lever eens Persschouw, als je bijna geen post krijgt! Ik verkeer op het oogenblik in het weinig benijdenswaardige geval, dat zoo goed als geen weekblad mij nog heeft bereikt. Ja, per abuis ontving ik vanmorgen (Dinsdag 12 October) een onbestelbaar exemplaar van no. 2 van „De Reformatie." Ik hoopte en vertrouwde wel, dat dit nummer bestond, maar ik wist het nog niet. De poststaking zal ons nog wel een poosje op naweeën vergasten. En och, voor een pers-schouwer is het het ergste nog niet. Die slaat er zich nog wel doorheen. Maar wie zal het berekenen, hoeveel leed door het uitblijven van brieven in de gezinnen is gebracht, hoeveel ernstige aangelegenheden hopeloos in de war zijn gestuurd!

Het was te verwachten, dat de rechtsche pers eenstemmig zou zijn in haar afkeuring over deze staking. Zijn er sociale misstanden bij de post, die moeten uit den weg geruimd. Maar dit is de manier niet.

Wel geeft het ons te zien, wat heil ons van „Socialisatie" is beschoren. De poststrijden zijn een gesocialiseerd bedrijf!

Eenigszins belangrijk persuitingen over onze „Reformatie" zijn mij ditmaal niet ter kennis gekomen.

Aanvulling der Belijdenis.

„De Heraut" verscheen gelukkig op 'tappel. Maar die werd mij niet door de post bezorgd. Daarin doet Prof. H. H. Kuyper onderzoek naar het vaderschap van de idee om tegen enkele dwalingen een getuigenis te doen uitgaan en de aanvulling der belijdenis te beperken tot een drietal punten. De weltevreden vader (of moeder, zoo gij wilt) blijkt de particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte) te zijn.

„Deze Synode sprak uit, dat er belangrijke artikelen in onze Belijdenis waren, met name die handelen over de H. Schrift (Art. II—VII), over het onderscheid en de merktekenen der ware en valsche kerk (Art. XXIX) en over het ambt der Overheid (Art. XXXVI) die niet meer op de hoogte zijn van de behoefte dezer tijden en ook niet altijd duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken betreffende de eenheid en pluriformiteit der Kerk, de verhouding van Kerk en Staat en de tegenstelling van de Souvereiniteit Gods met de dusgenaamde Volks- en Staatssouvereiniteit, en stelde daarom aan de Generale Synode voor, met name ten opzichte van deze drie stukken tot een duidelijke omschrijving te komen van wat onze Kerken belijden. Voorts toonde ook deze Synode wel een open oog te hebben voor het gevaar, dat school in het opkomen van nieuwe en het weer opleven van oude dwalingen, zoals theosofie, spiritisme enz., maar ze wees niet minder nadruk op de bedenkelijke tekenen in de levenspraktijk die zich hier en daar voordeden en die getuigen van een uitwisseling der grenzen tusschen kerk en wereld en neiging tot wereldgelijkvormigheid. Ze stelde daarom voor, aan de Generale Synode tegen deze genoemde dwalingen in de leer en afwijkingen in het leven een wel beredeneerd getuigenis te doen uitgaan. Een uitbreiding en aanvulling der Belijdenis zelf met het oog op al deze nieuwe dwalingen wenschte de Synode van Friesland (Noord) dus niet. Ze achtte daarvan een getuigenis aan de Kerken genoeg. De aanvulling van de Belijdenis moest zich bepalen tot de genoemde artikelen en moest dienen om, waar deze artikelen niet volledig en niet duidelijk het gevoelen der Kerken meer vertolken, tot een duidelijker omschrijving te komen. Het motief, dat reeds bij den kerkeraad van Amsterdam (Zuid) op den voorgrond had gestaan, kwam hier eerst tot zijn volle recht.

Napleiten.

„De Zeeuwsche Leeuw", waarvan Ds. J. B. Netelembos hoofdredacteur is, is aan het napleiten over de procedure-Netelenbos ter Synode.

Men leze:

„Ds. Netelembos is veroordeeld om een bepaalde uitlegging der belijdenis, met name van art. 4 en 5, om een bepaalde opvatting van de ingaving der H. Schrift. Die artikelen noemen die opvatting niet. Men kan haar er niet in lezen. Zij zeggen alleen, dat de verschillende Bijbelboeken Canoniek en van God zijn. Hoe ze van God tot ons zijn gekomen, daaromtrent geven ze geen uitsluitsel.

De Synode echter meende te weten, hoe; ze zijn namelijk letterlijk geïnspireerd, ingegeven. Of ds. N. nu al wees op tegenstrijdigheden in den Bijbel enz., die het geloof in de Schrift allerminst in den weg staan, ons haar betrouwbaarheid niet ontnemen, maar die toch luid protesteerden tegen de leer eener letterlijke ingaving — dat deed er niet toe: de Synode was haar toegedaan en Netelembos moest dus uit de Kerk.

Op de massa zal het wel indruk maken, als straks het rapport verschijnt en dergelijke punten naar voren brengt. Die massa zal tijd noch lust hebben, het alles aan de Ned. Gel. Bel. te toetsen. De Synode mag rekenen op haar goedkeuring.

Of alle Synodeleden, stol zelfs Netelembos heeft ongelijk, daarom vrij uitgaan? 't Mag betwijfeld worden. De massa weet niet alles. Als ze wist, hoe de ééne hoogleeraar aan de Vrije Universiteit Joh. 8:2—11 onecht verklaart, de tweede Marc. 16:9—20, de derde 1 Joh. 5:7, als ze dat wist, zou ze dan zonder meer berusten in het vonnis over Netelembos?

Wat de Synode aangaat: zij werd gedreven door

den zweespelag van prof. Honig van Kampen, een man, die nog staat op het afgedankte standpunt der mechanische ingaving en het zelfs mogelijk achtte, dat Mozes Grieksch en Paulus Fransch zou hebben gesproken onder de inwerking van Gods Geest. Wat toch was het geval? Ds. Netelembos werd ontvangen door een commissie uit de Synode, maar alle Synodeleden hadden toegang tot haar samenkomsten, dus ook prof. Honig. Toen de 19 vragen, die de commissie aan ds. N. had voorgelegd en door hem schriftelijk beantwoord waren, zonden besproken worden, vroeg prof. Honig den voorzitter der commissie, of hij ook vragen mocht stellen. De voorzitter, dr. De Moor, antwoordde heel correct, dat dit niet aanging, aangezien prof. Honig geen lid der commissie was, maar voegde er, minder gewenscht, aan toe, dat hij de vragen van prof. H., indien door hem, voorzitter, gewenscht, wel aan ds. N. zou willen voorleggen. Dit nu was niet alleen incorrect, omdat prof. H. niet in de commissie zat, maar ook zeer ongewenscht, aangezien prof. H. eenmaal voorzitter was van de commissie tot colloquium en dus in dien zin partij tegen ds. N. 't Was dan ook te begrijpen, dat prof. Geesink protesteerde. „We hebben nu" — sprak hij ongeveer — „in de schriftelijke door ds. N. beantwoorde vragen eene nieuwe basis van bespreking der quaestie; laat ons nu geen dingen van meer dan een jaar geleden oprakelen".

Maar het hielp niet. Aan prof. Honig werd het stellen van vragen toegestaan, en dr. De Moor nam ze haast alle over. Zoo viel, trots de zeer bevredigende beantwoording der 19 vragen, het vonnis ten nadeele van ds. N. uit."

En in een volgend nummer:

Dr. De Moor schrijft ons, naar aanleiding van ons vorig artikel, dat „het ons schijnt ontgaan te zijn, hoe hij, als voorzitter der Synodale Commissie, gezegd heeft, aan niemand buiten die commissie het woord te zullen geven behalve aan partijen in dit geding, waartoe hij ook de leden der commissie-Honig rekende". „Hij noemde" — schrijft hij — „als zodanig behalve hem de Zeeuwsche afgevaardigden, en behield zich het recht voor, te beoordeelen, of de vragen, als ter zake dienende, mochten gesteld worden".

Inderdaad, dit is ons ontgaan. Ware het anders geweest, ds. Netelembos zou wel levendig geprotesteerd hebben, dat hij, ontvangen in eene door de Synode voor zijne zaak speciaal benoemde commissie, nu ook nog genoodzaakt werd te antwoorden op vragen, die zij goed vond door anderen, buiten haar, te laten stellen, gelijk het hem nog altijd spijt, dat hij zijn protest niet op dat van prof. Geesink liet volgen.

Dat dr. De Moor die toelaatbaarheid dier vragen „naar zijn beste weten beoordeeld heeft", gelijk hij ons schrijft, trekken we geen oogenblik in twijfel. Zijne leiding was dan ook in elk opzicht hoogst correct, maar waar we aanmerking op maken, was alleen, dat hij prof. Honig toeliet, vragen te doen. Nu we weten, dat hij vooraf niet alleen prof. Honig, maar al de leden der commissie-Honig en den Zeeuwschen afgevaardigden daartoe gelegenheid bood, wordt ons bezwaar nog vergroot.

Zulk napleiten kan niet genoeg betreurd.

Vergissen we ons, of heeft Ds. Netelembos niet zelf ter Synode zijn dank uitgesproken, dat hij zoo broederlijk en hoffelijk was behandeld?

Waarom dan dit weer ingeslikt?

Het is wel opmerkelijk: toen ds. N. met de commissie-Honig had beraadslaagd, scheide men onder den indruk, dat Ds. N. in ieder geval toestemde, dat hem recht was wedervaren. Maar kort daarop bracht hij in: deze commissie had geen vat op hem, totdat het eenige predikant-commissielid hem de vraag stelde: hoe denkt gij over het Hooglied?

En nu krijgt men weer iets dergelijks.

Eerst ontbrak er aan de correctheid van behandeling ook naar het oordeel van Ds. Netelembos niets. Zoo dacht men. Helaas! Thans wordt er weer op afgedongen en moet prof. Honig het ongeden.

Wat ons echter het meest bedroeft is zijn verdachtmaking tegen de professoren der Vrije Universiteit.

Hij weet evengoed als wij — hij kan dit ten minste weten — dat ieder hunner de onfeilbaarheid der gansche Schrift van harte aanvaardt en alle Schrifteritiek verwerpt.

Waarom — kost wat kost — naar mede-slachtoffers gezocht?

Pas trop de zèle!

Deze uitdrukking — ze beteekent: te veel ijver kan ook kwaad! — is ook ontleend aan „De Heraut" en wel aan dat gedeelte, dat sinds prof. Geesink het redigeert een der grootste aantrekkelijkheden van dit uitnemende Orgaan uitmaakt. Prof. G. geeft daarin een zeer waardeerende beoordeeling van Anthonia Margaretha's bekende boek: De Predikantsvrouw. Een paar bedenkingen heeft hij echter. O.a. ook deze:

„'n Bedenking van anderen aard, die ik tegen dit boek heb, is, dat de schrijfster het predikantsvrouwje, door zichzelf als voorbeeld te stellen, wel wat al te hard aan 't werk zet. Die bedenking mocht zoo bij mij opkomen onder de lezing van h. VIII Het Vereenigingsleven, na dat over al den anderen arbeid in de eerste Gemeente waartoe het vrouwje wordt opgewekt. Zij moet toch niet alleen een werkzaam aandeel nemen in den arbeid van 'n Moesjes- en Jongedochtersvereniging door als presidente er de leiding van op zich te nemen, maar ook een „Zusterkring" ter oefening „van elkan-

freo
pred
wau
als
jan
er o
Ma
maal
toek
ook
meid

Zoo is
hij mag
moet zw
een mag
wegnem
Het geb

Van h
waarmee
bezit ik
van dat
Honig, d
mystiek.
raad:

Es
verse
vraag
make
Vord
Welk
lijks
te bo
heb i
in m
stude
het k
maal
den v
Verve
zicht
het l
om C
forme
gebon
hield
fermi
verba
Fabia

Bij
een r
lijk k
gedac
den b
gaand
zal te

Gezond
velerlei
't mysteri
Spiritisme
wel uit
„Ons c
Spiritisme
sche seun
80-jarige

'k H
zoon
noodi
mijn
Ja ze
was
wijls
gema
mij
kwam
hij be
Welke
je hie
zoodr
alles
onder
verlan
hier
Woos
in ee
nooit
eetuwi

Wij
in ha
met je
aan d
kan i
op aa
En m
voran
hem
hij zo
Wij
gebru

Toe
ons k
die b
van.
Kij
Wie
'n
goede
Ik ko
helaas

Zegt de
dat in ee
denscho